

पठतु संस्कृतम्
शिक्षा

जूलै २, २०२२

पाठः - ८

अङ्काः १००

1) शानच्-प्रत्ययान्त-स्त्री-लिङ्ग रूपं लिखत। (१०)

	विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
मोदते	द्वितीया			
सेवते	तृतीया			
कुरुते	चतुर्थी			
भाषते	पञ्चमी			
जायते	षष्ठी			

2) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य शानच्-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत (५)

- १) तत्र _____ सुन्दरीं लतां पश्यतु । (कम्पते)
- २) आकाशे _____ भवति, अतः सूर्यस्य अन्यत् नाम भास्करः । (भासते)
- ३) रत्नसिंहासने _____ अम्बिकायै नमो नमः । (विराजते)
- ४) _____ सेवकान् यजमानः श्लाघितवान् । (सेवते)
- ५) उत्साहेन _____ जनैः बहूनि संस्कृतकार्याणि क्रियन्ते । (प्रयतते)

3) रिक्तस्थानं पूरयत (१०)

	विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
राजन्	प्रथमा			
सरित्	सप्तमी			
मनस्	चतुर्थी			
गुणिन्	पञ्चमी			
अस्मद्	तृतीया			

4) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत (५)

- त्यक्त्वा
- त्रातुम्
- दण्डितः
- डयन्ते
- पश्यन्ती

5) सन्धिं कृत्वा नाम लिखत (१०)

- a. मृत्युर्ध्रुवम्
- b. सन्धिर्मया
- c. बुद्धिर्योगः
- d. पुनरपि
- e. प्रातर्गच्छति

6) सन्धि-विच्छेदनं कृत्वा नाम लिखत (१०)

- a. गुरुर्ब्रह्मा
- b. गुरुर्वचनम्
- c. पितुराज्ञाम्
- d. मुनिरागतवान्
- e. अन्तर्भागः

7) कृदन्त / लकार रूपं लिखत (१०)

धातुः	कृदन्तः / लकारः	
मन्	तव्यत्	
मन्थ्	क्तवतु (पु)	
मुच्	कर्मणि लट्	
अस्	लृट्	
स्था	शतृ पुं	
चल्	तुमुन्	
दा	अनीयर्	
स्पर्ध्	शानच् (स्त्री)	
स्मृ	क्त पु	
सूच्	ल्यप्	

8) सूक्तेः अर्थः लिखत । (३)

वृत्तेन हि भवत्यार्यो न धनेन न विद्यया ।

9) प्रहेलिकायाः अर्थम् उत्तरं च लिखत । (3)

अपूर्वोऽयं मया दृष्टः कान्तः कमललोचने ।
शोऽन्तरं यो विजानाति स विद्वान्नात्र संशयः ॥

10) सुभषितस्य सन्धिच्छेदं तात्पर्यम् च लिखत । (4)

फलमलमशनाय स्वादु पानाय तोयं
क्षितिरपि शयनार्थं वाससे वल्कलं च
नवधनमधुपानभ्रान्तसर्वेन्द्रियाणाम्
अविनयमनुमन्तुं नोत्सहे दुर्जनानाम् ॥

11) श्लोकस्य पदविभागः अन्वयं तात्पर्यं च लिखत । (4)

निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि केशव ।
न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ॥

12) एकवाक्येन उत्तरं लिखत (७)

- अर्जुनः कुत्र अवसत्?
- तपसः प्रभावेण किम् अभवत्?
- वनचराणां कष्टं केन कारणेन जातम्?
- इन्द्रः अप्सरसः किम् उक्तवान्?
- अप्सरसां चेष्टाः किमर्थं विफलाः जाताः?
- नृणां आयुः कियत्? तदर्थं कुत्र गतम्?
- बालत्ववृद्धत्वयोः कति वर्षाणि गच्छन्ति?

13) लौकिकन्यायं विवृणुत (३)

कूपखानकन्यायः

14) संसन्दर्भम् व्याख्यात (५)

तपसो मध्ये विघ्ना भवन्त्येव

15) मेलयत (५)

- a. कालिदासः - पदलालित्यम्
- b. भारवेः - वामनः
- c. माघे - अर्थगौरवम्
- d. दण्डिनः - दीपशिखा
- e. विष्णुः - त्रयो गुणाः

16) उचत-पदं चिनुत (५)

- १) "कुर्वन्" - अस्य चतुर्थीविभक्तिरूपं किम् - (कुर्वते / कुर्वन्भिः / कुर्वति) ।
- २) "परिषत्कार्यम्" अत्र सन्धिः - (श्रुत्वसन्धिः / जश्त्वसन्धिः / चर्त्वसन्धिः)
- ३) "कुरुते" - अस्य शानच्- पुल्लिङ्ग-रूपम् - (कुरुमानः / कुर्वाणः / क्रियमाणः) ।
- ४) "नयति" - अस्य कर्तरि लृट् / भविष्यत्कालरूपम् - (नेष्यति / नास्यति / नश्यति) ।
- ५) "उत् + लिखितम्" - सन्धिः कः ? (सवर्णदीर्घसन्धिः / पूर्वसवर्णसन्धिः / परसवर्णसन्धिः) ।